

Vandalizmus či posadnutosť? Odkiaľ sa vzal antikatolícky amok v čase Francúzskej revolúcie

18. júla 2022 ✚ *História* ✚ *Francúzska revolúcia, Rozhovory*

„Vandalizmus nie je príčinou, iba dôsledok určitých hlbších procesov duchovnej a intelektuálnej povahy. Tak, ako sme počas revolúcií protestantskej reformácie, najmä v oblastiach obsadených kalvínmi, mali do činenia s vandalizmom, tak sme počas Francúzskej revolúcie mali s ním do činenia v oveľa väčšom meradle. V oboch prípadoch bol základ duchovný,“ hovorí profesor Grzegorz Kucharczyk v rozhovore s Tomaszom D. Kolanekom pre portál PCh24.pl.

Profesor Grzegorz Kucharczyk

zdroj: wikimedia commons.pl

Pán profesor, ako by ste definovali vandalizmus?

Vandalizmus je v skratke úmyselné ničenie kultúrnych dobier.

Po prečítaní knihy *Vandalizmus revolúcie* od Françoisa Souchala, ktorú odporúčate, mám dojem, že táto definícia je voči germánskym Vandalom trochu nespravodlivá...

No... Rimania, ktorí prišli do kontaktu s kráľom Geiserichom a jeho kmeňom Vandalov v 5. storočí, by mali na túto tému iný názor.

Preháňa teda François Souchal, keď píše, že vandalizmus, ktorý zažil Rím v 5. storočí, je v porovnaní s vandalizmom jakobínov zanedbateľný?

Nie. Souchal chcel týmto spôsobom viac poukázať na vandalizmus francúzskych revolucionárov. Germánski Vandali totiž nemali ambície byť osvieteným kmeňom ako jakobíni, a to im treba priznať.

Osvietený kmeň? Čo tým myslíte?

Francúzska revolúcia a jej revolucionári pochádzali z kmeňa, ktorý si dal meno *osvietený*. Na nich dokonale sedí Chestertonova definícia, ktorý povedal, že problém s osvietenými ľuďmi spočíva v tom, že sa cítia

dostatočne osvietení a nepotrebujú ďalšie osvietenie.

Zdroj: flickr.com

To znamená, že počas Francúzskej revolúcie určite došlo k vandalizmu. Podľa môjho názoru to bolo akési šialenstvo, amok, dokonca posadnutosť...

Prečo Vás to prekvapuje? Vandalizmus nie je príčinou, ale dôsledok určitých hlbších procesov duchovnej a intelektuálnej povahy. Tak, ako sme sa počas revolúcií protestantskej reformácie, najmä v oblastiach okupovaných kalvínmi, mali do činenia s vandalizmom, tak sme počas Francúzskej revolúcie mali do činenia s tým istým vandalizmom, ale vo väčšom meradle. V oboch prípadoch bol základ duchovný.

Áno, ale Vandali v 5. storočí ničili kultúrny majetok svojho nepriateľa, Ríma. Francúzski revolucionári ničili pamiatky vlastnej, francúzskej kultúry, francúzskeho dedičstva, francúzskej histórie...

V tom sa mýlite. Francúzski revolucionári ničili veci svojho nepriateľa. To, čo je pre nás vzácnou pamiatkou, napríklad parížska katedrála Notre Dame, je pre jakobínov prejav „poverčivosti a fanatizmu“ zachovaný v kameni, ktorý bolo treba zničiť.

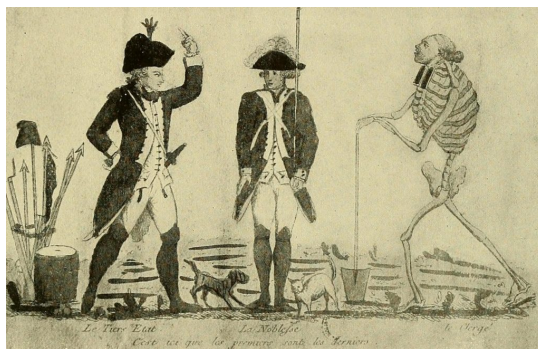
Je mi ľúto, ale nerozumiem tomu. Jakobíni teda neboli Francúzi? Neidentifikovali sa s minulosťou svojej krajiny, svojho štátu, svojej monarchie?

Presne tak. Jakobíni sa nestotožňovali s kráľovským Francúzskom, s kresťanským Francúzskom, s Francúzskom, najstaršou dcérou Cirkvi. Pre nich to bolo dedičstvo, ktoré bolo treba odmietnuť. Mala to byť *tabula rasa* a na nej malo byť vybudované nové Francúzsko. Louis de Saint-Just, známy ako „Anjel smrti“ alebo „Archanjel teroru“, hovoril o republike ako o „horlivom spoločenstve“, čiže para-cirkvi. Všimnite si, prosím, že všetko, čo jakobíni robili, bolo obklopené para-náboženskou frazeológiou, a to nebola náhoda.

Republika, ktorú navrhovali jakobíni, nemala nič spoločné s predchádzajúcimi republikánskymi modelmi. Ako revolucionári prišli na tento typ režimu?

Model francúzskej revolučnej republiky vymyslel Jean-Jacques Rousseau, jakobínsky intelektuálny majster.

Jacob Talmon – izraelský historik a politológ, ktorý tento fenomén skúmal, poukazuje na to, že Francúzska revolúcia a najmä jakobíni vytvorili prvý totalitný systém v dejinách modernej Európy, ktorý sa inšpiroval práve myšlienkami Jeana-Jacquesa Rousseaua. Bol to on, kto vymyslel pojem spoločenskej zmluvy, ktorá zahŕňa tzv. vôľu ľudu, ktorú Rousseau nestotožňuje s vôľou väčšiny. Stručne povedané: vôľa ľudu je nejaká tajná sila, nejaká tajomná entita, ktorú rozpoznávajú iba vyvolení.

Ilustrácia z knihy *Symbol a satira vo Francúzskej revolúcii* (1912)

zdroj: flickr

A kto je ten vyvolený?

V tomto prípade to bol jakobínsky klub. Neskôr to bude boľševická strana a dnes to môže byť klub zástancov údajne porušovaných práv tzv. LGBT osôb a pod.

Vždy existuje určitý revolučný predvoj, ktorý koná v záujme „dobra pre všetkých“. Rousseau hovoril o vláde cnosti. Robespierre povedal, že Výbor verejnej spásy a masový teror majú pripraviť francúzsky ľud na „vládu cnosti“. Samozrejme, podľa jakobínskej definície.

Musím sa teda spýtať: Koho Rousseau čítal, ako dospel k záveru, že jediný spôsob, ako vybudovať nové Francúzsko, je teror a vandalizmus?

Rousseau vychádzal z predpokladu, že civilizovaný svet, svet okolo neho, je skazený. Podľa neho civilizácia človeka pokazila, a preto sa musíme vrátiť k prírode. Problém je v tom, že nemal na mysli prírodu v klasickom zmysle. Klasici, pripomínam, tiež používali pojem „prirodzenosť človeka“, ale podľa Platóna či Aristotela bola prirodzenosť človeka určitým kódom, ktorý do človeka vpísal Stvoriteľ, bol to určitý vývojový potenciál, ktorý sa mal prejavovať v prostredí, ktoré považovali za najlepšie. Pre Platóna a Aristotela bol takýmto prostredím štát. Na druhej strane Rousseau tvrdil pravý opak. Podľa neho štát či spoločnosť kazí prirodzenosť človeka. Podľa neho je prirodzený človek človekom, ktorý (povedané dnešným jazykom) je prvkom veľkého resetu, ktorý sa odrezáva od svojich koreňov.

Tento mýtus o dobrom divochovi, s ktorým prišiel ako prvý Rousseau a presadzoval ho, mal byť argumentom. Jeho vzorom bol divoch, teda predkresťanský alebo *de facto* antikresťanský človek. Rousseau to zdôrazňoval v mnohých svojich dielach, ktoré sa mimochodom dostali na index zakázaných kníh. Boli časy, keď katolícka Cirkev vo svojom milosrdenstve („radiť pochybujúcim“) varovala veriacich, aby sa vyhýbali takýmto klamlivým myšlienkam, ktoré, ako vieme, nakoniec skončili vládou „občianskej gilotíny“.

Takže v republike dobrých divochov nie je miesto pre Cirkev? Preto musí byť zničená a katolíci vyvraždení a nesmie po nich zostať žiadna stopa?

Áno. Cirkev musí byť z revolučného hľadiska zničená, premenená na trosky a zrovnaná so zemou, pretože je, aj keď odhliadneme od všetkých duchovných otázok, predovšetkým zdrojom civilizácie, ktorá má byť zničená.

Civilizácia, ktorú nazývame kresťanskou, západnou, latinskou *Christianitas*, je výsledkom evanjelizačnej činnosti Cirkvi. Cirkev je zdrojom tejto civilizácie, a preto francúzski revolucionári urobili všetko, čo mohli,

aby tento zdroj odčerpali, zničili, znečistili všetkými možnými prostriedkami vrátane vandalizmu.

A čo monarchia? Poviem úprimne, že keď o tom premýšlam, zdá sa mi, že jakobíni chceli nahradiť klasickú, katolícku monarchiu novou, osvietenou monarchiou, v ktorej namiesto kráľa bude diktátor, tyran, pán života a smrti, absolútny vládca...

Na začiatok si povedzme základné veci: Cirkev bez monarchie prežije, zatiaľ čo katolícka monarchia, a nie nejaká konštitučná, papierová či iná monarchia, bez Cirkvi nedokáže prežiť. Práve preto bola cieľom útoku proti monarchii Cirkev. Zopakujem: kresťanská monarchia je prvkom civilizácie, ktorej zdrojom je Cirkev. Útok proti monarchii bol dôsledkom predchádzajúceho, najdôležitejšieho útoku revolucionárov proti Cirkvi.

Dovoľte mi len pripomenúť, že celé jakobínske vedenie patrilo k tzv. Veľkej diecéze bez hraníc, teda k slobodomurárstvu.

Aristokrati ako kopáči na Martových poliach

zdroj: picryl.com

Slobodomurárstvo vo Francúzskej revolúcii je téma na samostatnú diskusiu a dúfam, že sa na nej niekedy dohodneme. Na tomto mieste sa vrátim k vandalizmu revolúcie. Sme schopní vymenovať, katalogizovať všetko, čo zničili revolucionári?

Zbežne to katalogizoval Francois Souchal, ktorého ste spomenuli na začiatku rozhovoru, vo svojej knihe *Vandalizmus revolúcie*. Súhlasím s ním, že keby sme chceli vymenovať všetko, čo zničili revolucionári, vznikla by z toho celá knižnica. Obávam sa však, že na takýto výskum nebude udelený žiadny európsky grant a nikdy sa nedozvieme celkový rozsah ničenia osvietencov.

Prečo? Ide predsa o dedičstvo zjednotenej Európy, ktorú chce Francúzsko spoluvytvárať...

Mám zvláštny pocit, že práve v európskych inštitúciách, ktoré obsadila generácia roku 1968 a jej nástupcovia, nie je v móde spomínať na zločinné stránky Francúzskej revolúcie.

Čo keby sme slovo „zločinné“ nahradili slovom „osvietenské“?

Prepáčte, ale prečo si prídavné meno „osvietenský“ okamžite spájate s niečím pozitívnym?

S ničím si ho nespájam. Robia to eurokrati, ktorí považujú osvietenstvo za jeden z najväčších úspechov Európy.

Nechajte ich teda. Vďakabohu, že nie som eurokrat.

Ako vyzeral samotný vandalizmus francúzskych revolucionárov?

V prvom rade treba pripomenúť a zdôrazniť, že najväčšia intenzita vandalizmu revolúcie nastala počas jakobínskej diktatúry, teda v rokoch 1792 až 1794, ale vandalizmus ako taký sa začal oveľa skôr a skončil oveľa neskôr.

Najbarbarskejší vandalský čin revolúcie, zbúranie základov veľkej románskej baziliky v Cluny, sa odohral po páde Robespiera za vlády Direktória.

Chrámy, kláštory, knižnice, sochy, diela sakrálneho umenia, ornáty, liturgické nádoby a milióny ďalších umeleckých diel boli zničené, znesvätené, spálené, predané takzvaným veriacim občanom, ktorí na tom zbohatli, vyhodené do jám, riek atď. Stručne povedané: všetko, čo súviselo s kresťanskou tvárou Francúzska, bolo všemožne ničené. Nezabudnite, že na zozname na zničenie bola aj katedrála Chartres alebo katedrála Notre Dame v Paríži, ktorej veža nespádla prvýkrát v apríli 2019 pri požiari, ale stalo sa tak v roku 1792 vďaka revolucionárom. Boli to revolucionári, ktorí ako prví zničili fasádu katedrály Notre Dame, v ktorej sa nachádzali podobizne biblických kráľov Izraela a Júdu. Mimochodom, nezdá sa Vám, že ide o istý druh antisemitizmu?

Antisemitizmus vo Francúzsku? Nemožné... Ved' je predsa všeobecne známe, že antisemitmi môžu byť a sú len Poliaci. Na margo veci - išlo o sarkazmus, o ktorom informujem našich čitateľov...

V tejto súvislosti si dovoľím byť aj ja sarkastický. Som presvedčený, že keby ste sa na túto širšie neznámu antisemitskú stránku Francúzskej revolúcie opýtali príslušných odborníkov na tajné mechanizmy histórie, vysvetlili by Vám, že jakobíni v Paríži boli v skutočnosti kosciuskovskí povstalci, ktorí sa uchýlili do Francúzska a svoju energiu si vybíjali práve antisemitským spôsobom, pretože, ako viete, antisemitizmus sali do seba spolu s materským mliekom.

Dúfam, že nebudem mať príležitosť, a už vôbec nie potešenie, hovoriť s odborníkmi na tajné mechanizmy histórie...

Verte mi, stojí to za to, keďže poľská kabaretná scéna je na veľmi nízkej úrovni.

Musím sa priznať, že stále nerozumiem, prečo ten amok, prečo tá nenávisť, prečo tá divoká potreba ničiť. Zničené budovy mohli byť predsa logicky užitočné pre revolucionárov ako nejaké pevnosti, nemocnice, školy atď...

No, nemohli! Prosím, nezabúdajte, že vandalizmus revolúcie nebol náporom nejakého divokého besnenia, že nejaký dav s motykami, vidlami a faklami náhle zaútočil na baziliku v Cluny. Nie – jej zničenie trvalo roky a každá tehla, každý kameň – všetko, z čoho bola postavená, bolo predané za cenu sutiny. To je to najhoršie zo všetkého – tento rituál pohrdania týmto svätým miestom a mnohými ďalšími, ktoré boli predané, opakujem, za cenu sutín, to znamená, že boli nielen ničené, ale zároveň sprevádzané aj činmi akéhosi strašného pohrdania. Ako povedal bývalý člen istej strany, bol to úder do základov dôstojnosti, v tomto prípade do kresťanského dedičstva Francúzska.

Bol to prejav toho, o čom písal Thomas Stearns Eliot, mimoriadne ohavnej „zamrznutej nenávisti“. Opakujem: vandalizmus trval roky. Nešlo o spontánnu akciu, ale o metodickú, dôkladne premyslenú kampaň, ktorú zorganizovali ľudia žijúci v „zamrznutej nenávisti“.

Ľudovít XVI.

zdroj: Store norske leksikon

A tak sa v priebehu pár rokov zničilo takmer tisíc rokov francúzskej histórie a dedičstva?

Do veľkej miery áno. Našťastie nebolo zničené všetko. Veľké katedrály, ako napríklad v Remeši, Chartres alebo katedrála Notre Dame v Paríži a mnohé ďalšie, neboli zničené. Veľká časť kresťanského dedičstva Francúzska však bola zničená.

Katedrály, ktoré ste spomínali, pretrvali preto, lebo ich jednoducho nestihli zomlieť mlyny revolúcie. Mali však revolucionári s týmito svätyňami nejaký plán?

Na to jednoducho nebol čas. Niektoré miesta, ako napríklad katedrála v Remeši, hoci boli určené na zničenie, prežili, pretože jakobínsky režim padol a boli tu iné, naliehavejšie úlohy, napríklad ochrana hraníc republiky pred armádami iných krajín. Potom prišiel Napoleon Bonaparte v roku 1799 a čo o ňom povedať – vandal to nebol, a už vôbec nie ako jakobíni. Traduje sa príbeh o tom, ako sa na Napoleona obrátili delegáti z Cluny a snažili sa mu dohodnúť audienciu. Bonaparte vtedy povedal, že s barbarmi sa nerozpráva.

Napoleon bol tiež človekom osvietenstva. Prečo nepodľahol vírusu vandalizmu ako jakobínski anjeli smrti a ničenia?

Pravdepodobne preto, že viac čítal Fridricha II. Pruského a nie Jeana-Jacquesa Rousseaua. Pruský panovník, kráľ-filozof, ktorý bol ateistom v čisto architektonickom zmysle slova, viac staval ako ničil. Ničil však štáty. Niečo o tom vieme.

Francois Souchal poukazuje na to, že vandalizmus revolúcie treba posudzovať nielen z hľadiska toho, čo bolo zničené, ale aj z hľadiska toho, čo nebolo vytvorené.

Súhlasíte s týmto názorom?

Áno. Je však ťažké povedať, koľko kostolov napríklad nebolo postavených. Stačí sa však poobzerať napríklad po Paríži, aby sme videli, aké ohavnosti v tomto meste vybudovala revolúcia a jej potomkovia. Stačí si predstaviť ohavnú murársku pyramídu pred vchodom do Louvru alebo takzvaný Nový Víťazný oblúk vo štvrti La Defense.

Francúzska revolúcia nebola len o vandalizme, ale aj o občianskej gilotíne a genocíde vo Vendée, ktoré spomínate. Prečo tieto hrozné udalosti dnes nie sú dôvodom hanby, ale zdrojom hrdosti Francúzska?

Pretože máme do činenia, slovami veľkého bádateľa genocídy vo Vendée Reynalda Sechera, autora základnej knihy na túto tému *Francúzsko-francúzska genocída*, ktorá je dostupná v poľštine, s takzvanou *memoricídou*, teda vraždou pamäti.

Tento atentát na pamäť o Francúzskej revolúcii prebieha na rôznych úrovniach – v populárnej kultúre, vzdelávaní, v akadémiách a pod. Z pamäti verejnosti sú vymazávané strašné stránky Francúzskej revolúcie, ktorá je, ako každá revolúcia, slovami prímasa Stefana Wyszyńskiego, „organizovaným barbarstvom“.

Aj tá osvieteniská?

Ešte raz: Prečo sa tak upínate na osvietenstvo? Prečo hovoríte, akoby osvietenstvo bolo čosi dobré?

Ludovít XVI.

zdroj: Store norske leksikon

Pretože ma to učili. Učili ma, že revolúcia bola dobrá, že kráľ bol ten zlý a buržoázia tá dobrá, pretože oni chceli konať dobro a moc ich podvádzala a vykorisťovala na každom kroku...

Dobre. Úprimnú sústrasť. Táto otázka sa však nedá uzavrieť jednou krátkou odpoveďou a bolo by potrebné ďalšie interview, aby sme povedali, čo bolo osvietenstvo, a vo všeobecnosti, z hľadiska intelektuálnych výdobytkov, to bol totálny regres, ktorý sa prejavil v nezvratnom ničení kultúry a jej dobier, akými boli napríklad stáročné staré knihy a rukopisy, ktoré sú už navždy stratené.

Nezabúdajte, že takéto veci sa nestali len vo Francúzsku. Vlna sekularizácie sa prehnala upadajúcou Svätou ríšou rímskou národa nemeckého na prelome 18. a 19. storočia a jej dôsledkom bolo zničenie mnohých kláštorných budov s neoceniteľnými literárnymi pamiatkami od Bavorska až po severné Nemecko. Táto vlna sekularizačného vandalizmu sa prehnala takmer celou Európou.

Prebieha ešte Francúzska revolúcia? Podľa môjho názoru môžeme na Seine stále vidieť nenávisť voči kresťanstvu. Možno nie je taká silná ako za jakobínov, ale stále existuje...

Odkaz Francúzskej revolúcie žije ďalej, ale nepozerať sa len na jakobínov. Mimochodom, tento postup veľmi často používajú ľudia, ktorí sa považujú za obhajcov Francúzskej revolúcie. Podľa nich boli jakobíni iba vybočením, ale samotná revolúcia bola úžasná vec: Deklarácia práv človeka a občana, pokrok, sloboda, rovnosť, bratstvo (alebo smrť).

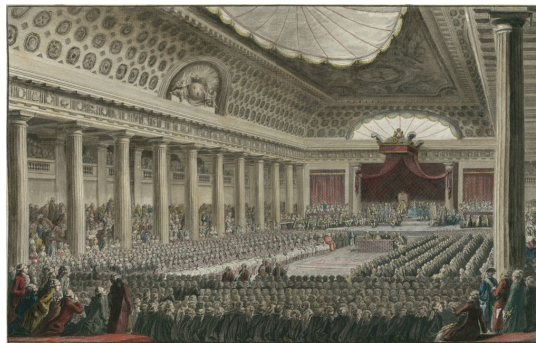
Treba však mať na pamäti, že od roku 1789 Francúzska revolúcia dôsledne drvila Cirkev a kresťanskú civilizáciu. Niekoľko dní po vyhlásení Deklarácie práv človeka a občana bola uzákonená konfiškácia cirkevného majetku, aby Cirkev bola zbavená nezávislosti, potom boli zakázané rehoľné sľuby, nasledovala takzvaná občianska ústava duchovenstva a v pozadí nekonečný vandalizmus – to všetko existovalo už pred

vládou jakobínov.

Žiaľ, jediná skaza, ktorú spôsobila Francúzska revolúcia a ktorú si svet pamätá, je dobytie Bastily...

Na ktorej mimochodom istý šikovný podnikateľ zbohatol, pretože predával tehly získané z trosiek Bastily ako suveníry takzvanej padlej tyranie.

Chcel by som len dodať, že takzvaný útok na Bastilu a jej dobytie bolo skvelou inscenáciou porovnateľnou s tou, ktorú zinscenoval Sergej Ejzenštejn vo svojom filme *Október* z roku 1927 o takzvanom dobytí Zimného paláca v Petrohrade počas bolševického puču. Nešlo o žiadne dobytie, ale každý, kto sa pozerá na zábery citovaného filmu, si to tak predstavuje. Rovnako to bolo aj s Bastilou – posádka sa vzdala, bola vyvraždená, a potom v Paríži viseli hlavy, ktoré tým úbožiakom odrezali. Odsekávanie hláv obetí nie je špecialitou len Islamského štátu.

Generálne stavy

zdroj: wikimedia commons

Zakladateľský mýtus prežíva. 14. júl - Národný deň vo Francúzsku...

A tento stav bude trvať dovtedy, kým „skupinu držiacu moc“ politicky, intelektuálne, mediálne budú tvoriť ľudia, ktorí veria, že všetko dobro sa začalo osvietenstvom a najmä Francúzskou revolúciou. Dovoľte mi pripomenúť, čo sa stalo na začiatku 21. storočia, keď takzvaný Európsky konvent pracoval na takzvanej Európskej ústave a preambule tohto dokumentu. Vtedy sme sa dozvedeli, že korene Európy sú v pohanskom staroveku a vo francúzskom osvietenstve a že medzi nimi je čierna diera.

Možno by sme teda mali obnoviť jakobínsku myšlienku a počítat roky od vzniku republiky v roku 1792?

Prosím, nehovorte o tom nahlas, pretože toho sa nakoniec môže vážne niekto chytiť. Nezabudnite, že jeden z poslancov Generálnych stavov v roku 1789 bol veľmi dôrazne proti trestu smrti. Bol to právnik z Arrasu a volal sa Maximilián Robespierre. Myslím, že Vám nemusím pripomínať, ako tento muž skončil.

Zožrala ho revolúcia...

No, áno. Robespierre je príkladom pravidla „aký život, taká smrť“. Po zvrhnutí jeho moci (jeho kolegami) sa pokúsil spáchať samovraždu, ale netrafil cieľ a s roztrieštenou čeľusťou, ktorá vyzerala žalostne, bol štatý gilotínou.

Posledné hodiny života nám o niektorých ľuďoch veľa prezradia. Stačí len porovnať posledné hodiny kráľa Ľudovíta XVI. alebo kráľovnej Márie Antoinetty s poslednými hodinami Maximiliána Robespiera.

Dalo by sa povedať, že vandalizmus revolúcie, ktorú obhajoval, ho dobehol, o čom svedčí jeho roztrieštená čeľusť a občianska gilotína?

Presne tak. To všetko v jeho prípade nevyzeralo ani tak dramaticky, ako skôr pateticky. Bohužiaľ, o tom, čo nazývame majestátnosťou smrti, tu nemôže byť ani reči, len o úbohom a trápnom vlečení krvácajúceho muža, ktorý bol opásaný špinavými handrami, aby sa zastavilo krvácanie z jeho zranenej tváre, na popravisko. „Občianska gilotína“ sa však ho nebridila. Objala všetkých, dokonca aj svojich najvernejších priaznivcov.

Ďakujem za rozhovor.

Portál Christianitas.sk odporúča:

Kniha Plinia Corrêu de Oliveiru **Revolúcia a Kontrarevolúcia** bola po prvýkrát publikovaná ešte v apríli 1959, a po vyše šesťdesiatich rokoch a mnohých prekladoch do svetových jazykov ju má napokon k dispozícii aj slovenský čitateľ. Uvedená práca vychádza z pevného historického a filozofického predpokladu: z nevyhnutnosti dodržiavať Kristov zákon nielen jednotlivcami, ale aj štátmi a všetkými spoločenskými vrstvami.

V roku 1960 Plinio Corrêa de Oliveira založil Sociedade Brasileira de Defesa de Tradição, Família e Propriedade (Brazílska spoločnosť pre ochranu tradície, rodiny a vlastníctva) – organizáciu, ktorá sa neskôr rozšírila do mnohých krajín celého sveta pod názvom TFP (Tradition, Family, Property – Tradícia, rodina, vlastníctvo) a inšpirovala v mnohom aj katolíckych aktivistov na Slovensku, ktorí už od roku 2016 obhajujú kresťanské hodnoty.

Publikáciu si možno objednať na adrese: **<https://www.christianashop.sk/prof-plinio-oliveira-revolucia-a-kontrarevolucia/>**

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/vandalizmus-ci-posadnutost-odkial-sa-vzal-antikatolícky-amok-v-case-francuzskej-revolucie/>